

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Bijlage 4

Statistische analyse: Evaluatie van de Nederlandse inzet op migratiepartnerschappen

Juli 2026

Inhoudsopgave

1.	Introductie	3
2.	Impliciete <i>theory of change</i>	3
3.	Data	4
4.	Resultaten	6
4.1	Visuele analyses	6
4.1.1	Visualisatie per land	6
4.2	Regressies	9
4.2.1	Methode	9
4.2.2	Visualisatie parallelle trends	10
4.2.3	Resultaat regressie	13
4.2.4	Robuustheid	15
	Conclusie	16
	Appendix	17
	Appendix 1. Corona	17
	Appendix 2. Doubly robust staggered difference-in-differences	18
	Appendix 3. TWFE difference-in-differences	19
	Appendix 4. Aantoonbaar vertrek	19

1. Introductie

Dit deelonderzoek is onderdeel van de 'Evaluatie van de Nederlandse inzet op migratiepartnerschappen'. Het partnerschapsbeleid heeft drie beleidsdoelen, namelijk terugkeer bevorderen, irreguliere migratie tegengaan en migranten beschermen. Dit deelonderzoek richt zich op het beleidsdoel 'bevorderen van terugkeer', en draagt bij aan de beantwoording van evaluatievraag 9a van de evaluatie: *In hoeverre dragen de migratiepartnerschappen bij aan een verhoogde (vrijwillige en gedwongen) terugkeer van uitgewezen migranten?*

Om vooruit te lopen op de conclusie: gemiddeld over de migratiepartnerschappen is er geen effect op de ontwikkelingen gerelateerd aan de samenwerking of aan de gedwongen terugkeer. Dit effect is zeer robuust voor het gebruik van verschillende statistische modellen en verschillende standaardfouten. Marokko is het enige land waarin sprake lijkt van een sterk positief effect op de terugkeer en de samenwerking nadat het migratiepartnerschap aanvangt. De hier gebruikte methodes zijn echter niet geschikt om een causaal effect voor één specifiek land te schatten. De analyse in het hoofdrapport is daarom van belang om deze correlatie te duiden.

2. Impliciete theory of change

Er zijn bepaalde aannames en verwachtingen over hoe de migratiepartnerschappen zouden moeten leiden tot terugkeer, die hier kort worden samengevat in een impliciete *theory of change* (ToC). Een ToC beschrijft de theorie over hoe en waarom een gewenste verandering tot stand zou moeten komen.¹ Het beschrijft daarmee hoe bepaalde *inputs* zouden moeten leiden tot bepaalde *outputs*, die op hun beurt bepaalde *outcomes* mogelijk maken, die uiteindelijk de gewenste *impact* mogelijk maken.

Vanuit Nederland bekeken, ziet het gedwongen vertrek er uit als meerdere stappen in een administratieve keten. Ten eerste moet Nederland een beeld hebben van welke personen er in Nederland zijn zonder verblijfsvergunning (*output*). Daarna moet Nederland in veel gevallen een aanvraag doen voor een nationaliteitsbevestiging bij het partnerland voor personen zonder identiteitsdocument (*output*). Hierna volgt een doorlooptijd van die aanvraag. Daarna kan een nationaliteitsbevestiging volgen, of de aanvraag wordt afgewezen (*outcome*). Voor sommige migranten moet een reisdocument, een laissez-passer, worden aangevraagd (*outcome*). Hierna moet in veel gevallen de desbetreffende persoon tot terugkeer worden gedwongen (*impact*), hetgeen vereist dat bekend is waar deze persoon zich bevindt en tot terugkeer gedwongen kan worden. Hoewel het beleid geen onderscheid maakt tussen gedwongen vertrek of vrijwillig vertrek, zijn data over vrijwillig vertrek een minder betrouwbare graadmeter voor het succes van het beleid, zoals we uitleggen in sectie 4.2.4.

De migratiepartnerschappen berusten voornamelijk op de aanname dat een verbeterde relatie met het land van herkomst kan bijdragen aan de terugkeer van migranten. De *inputs* hiervoor zijn diplomatieke inzet en het financieren van projecten, met een budget van rond de 60 miljoen euro. Hieruit zijn met zeven landen migratiepartnerschappen voortgekomen (*output*). De verbeterde diplomatieke relatie zou moeten leiden tot samenwerking op de terugkeer van migranten naar het partnerland: het aantal nationaliteitsbevestigingen en afgegeven laissez-passers zou omhoog moeten gaan, de doorlooptijd hiervoor zou af moeten nemen, en daarmee wordt het ook zinvoller wordt om überhaupt aanvragen tot nationaliteitsbevestigingen te doen. Indien al deze stappen succesvol doorlopen zijn, zou het terugkeerbeleid moeten leiden tot meer terugkeer naar het land van herkomst.

Hieruit volgen de hypotheses dat de migratiepartnerschappen zouden moeten leiden tot:

1. Meer aanvragen van nationaliteitsbevestigingen door Nederland en,
2. Kortere doorlooptijden voor nationaliteitsbevestigingen door het land van herkomst en,
3. Meer nationaliteitsbevestigingen door het land van herkomst en,
4. Meer laissez-passers afgegeven door het land van herkomst en,
5. Meer gedwongen terugkeer naar het land van herkomst.

¹ [Theory of Change | Erasmus University Rotterdam](#)

3. Data

De onafhankelijke variabele (*MIPA*) is binair: is er in die maand voor dat land wel (1) of geen (0) migratiepartnerschap? Het beleid richtte zich aanvankelijk op verschillende landen, waaronder Egypte, Irak, Marokko, Nigeria, Tunesië en Turkije. In de statistische analyse zijn alle landen waarmee een migratiepartnerschap was meegenomen.² Het startpunt is gemeten als het eerste formele gesprek over de implementatie van een migratiepartnerschap. Hiervoor is voor aangehouden: Marokko juni 2022, Turkije oktober 2022, voor Egypte en Nigeria mei 2023, voor Irak juli 2024, en Tunesië oktober 2025.

In lijn met de ToC, onderscheidt de analyse de cijfers op niveau van *output*, *outcome* en *impact*. Op *output* niveau kijken wij naar het aantal aanvragen voor een nationaliteitsbevestiging dat is gedaan door Nederland bij het (mogelijke) land van herkomst (*Aanvragen*). Op *outcome* niveau analyseren wij drie afhankelijke variabelen gerelateerd aan de samenwerking op de terugkeer van migranten naar het partnerland: het gemiddeld aantal dagen doorlooptijd tussen aanvraag en bevestiging nationaliteitsbevestiging (*Doorlooptijd*), het aantal nationaliteitsbevestigingen (*Nationaliteitsbevestigingen*), en het aantal afgegeven Laissez-Passers (*Laissez-Passers*). Op *impact* niveau kijken we naar het aantal personen dat gedwongen vertrok (*Gedwongen vertrek*).

De variabelen zijn beschikbaar van 2016 tot en met 2025 voor 151 landen als maandelijkse data, en zijn beschikbaar gesteld door de Dienst Terugkeer en Vertrek. De analyse neemt meer landen mee dan alleen de landen met een migratiepartnerschap, omdat andere landen als controlegroep kunnen fungeren. Echter, niet alle landen vormen een betrouwbare controlegroep. Alleen landen in West-Azië, Afrika en niet-EU landen binnen Europa zijn meegenomen in de vergelijkingsgroep. Deze landen lijken namelijk meer dan landen elders op de landen waarmee een migratiepartnerschap is gesloten qua aantallen migranten en migratieroutes. Tabel 1 geeft de beschrijvende statistieken van deze variabelen. Figuur 1 laat met histogrammen de verdeling van de variabelen zien.

Tabel 1. Beschrijvende statistieken

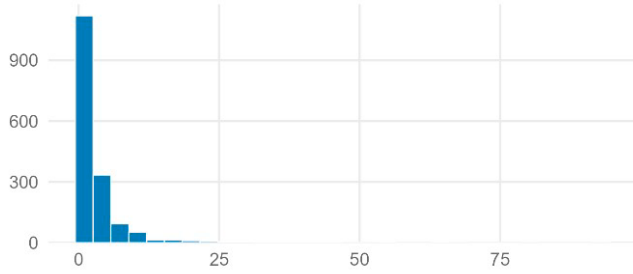
Variabele	Observaties	Gemiddelde	Std. Afw.	Min.	Max.	%0	#Landen
Gedwongen vertrek	10.320	0,6	3	0	93	83,8	86
Laissez-passers	10.320	0,8	3,6	0	92	85,6	86
Nationaliteitsbevestigingen	10.320	1,1	4,9	0	213	80,6	86
Doorlooptijd	2.000	97	189	0	2.620	3,5	70
Aanvragen	10.320	2,5	7,4	0	177	61,9	86

² De hier genoemde lijst is geen exhaustieve lijst van partnerschapslanden.

Figuur 1. Histogrammen

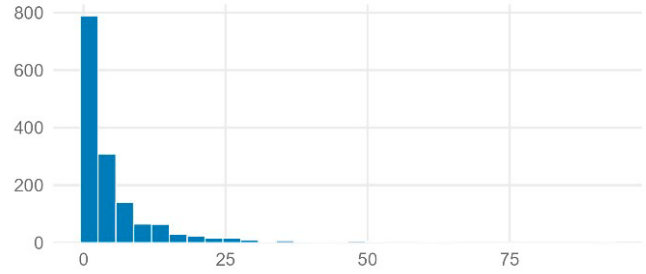
Gedwongen vertrek

83.8% van de observaties is 0 (hier weggelaten)

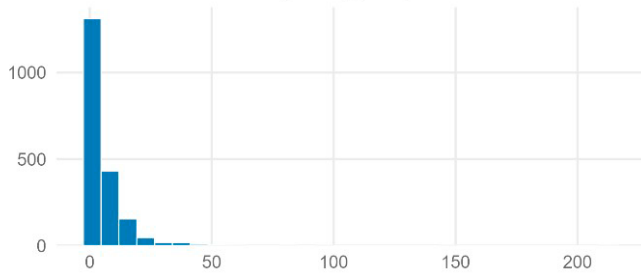
Laissez passers

85.6% van de observaties is 0 (hier weggelaten)

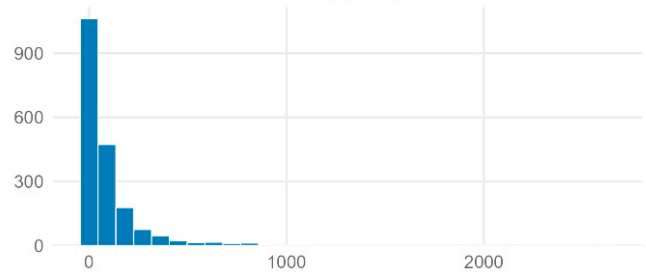
Nationaliteitsbevestigingen

80.6% van de observaties is 0 (hier weggelaten)

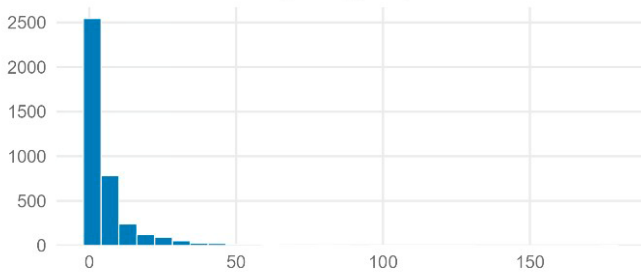
Doorlooptijd

3.5% van de observaties is 0 (hier weggelaten)

Aanvragen

61.9% van de observaties is 0 (hier weggelaten)

4. Resultaten

4.1 Visuele analyses

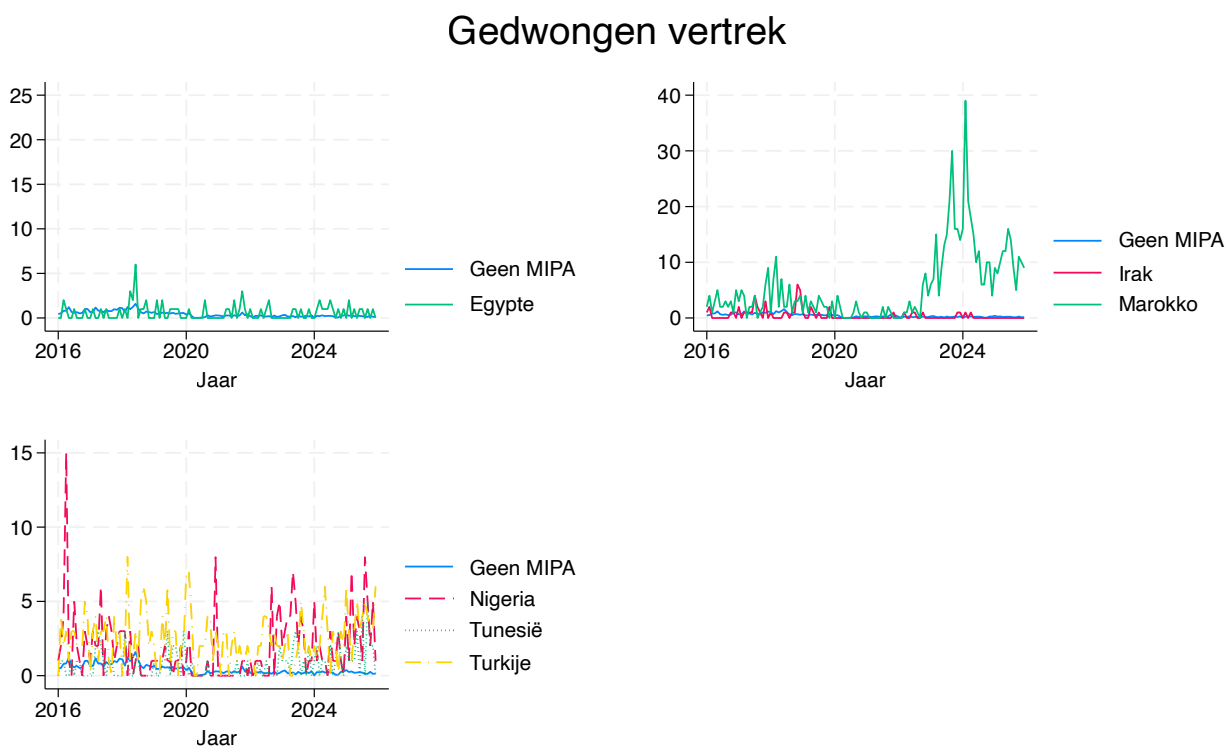
4.1.1 Visualisatie per land

De afhankelijke variabelen worden eerst visueel gepresenteerd: elk van de landen waarmee een migratiepartnerschap is gesloten wordt vergeleken over tijd met de landen zonder een migratiepartnerschap. Zie hiervoor figuren 2 tot en met 6. *Doorlooptijd* wordt hier weggelaten, omdat er voor veel landen niet voor iedere maand een doorlooptijd is. Dit komt doordat er niet elke maand nationaliteitsbevestigingen zijn afgegeven door het desbetreffende land. Alleen landen in West-Azië, Afrika en niet-EU landen binnen Europa zijn meegenomen in de vergelijkingsgroep.

In deze analyse wordt eerst gekeken of het gedwongen vertrek stijgt na de ingang van een migratiepartnerschap. Daarna wordt gekeken of deze stijging ook is te zien voor de *outcome* variabelen en de *output* variabele. Er moet rekening worden gehouden met het effect van de coronapandemie (waarvan het effect vooral van mei 2020 tot en met augustus 2022 te verwachten is, zie Appendix 1). Ook moet rekening worden gehouden met dat het migratiepartnerschap met Marokko een maand van start ging nadat Nederland de bewoording aanpaste over het Marokkaanse autonomieplan voor de Westelijke Sahara.

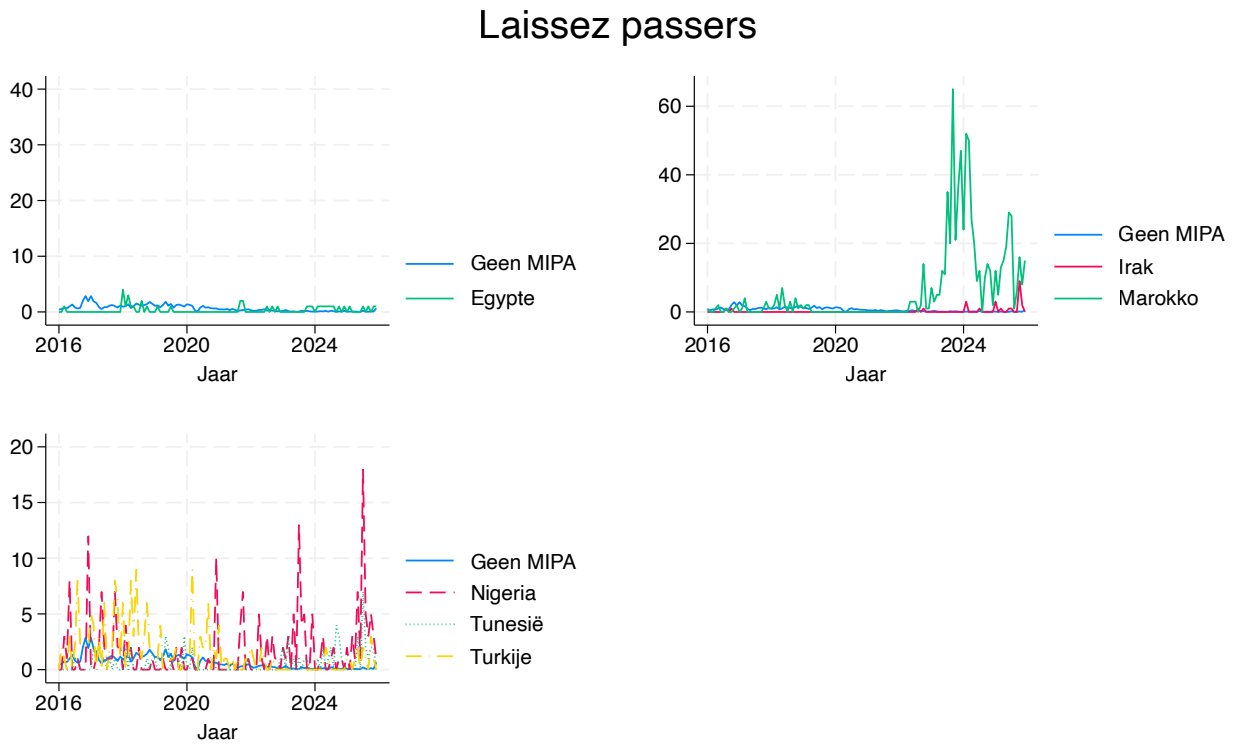
Bij gedwongen vertrek (figuur 2) is er na de aanvang van een migratiepartnerschap in Marokko (juni 2022) een stijging te zien. Bij de andere landen is geen grote verandering over tijd te zien. Daarnaast is te zien dat tijdens de coronapandemie het gedwongen vertrek gemiddeld lager was dan ervoor of erna.

Figuur 2. Gedwongen vertrek

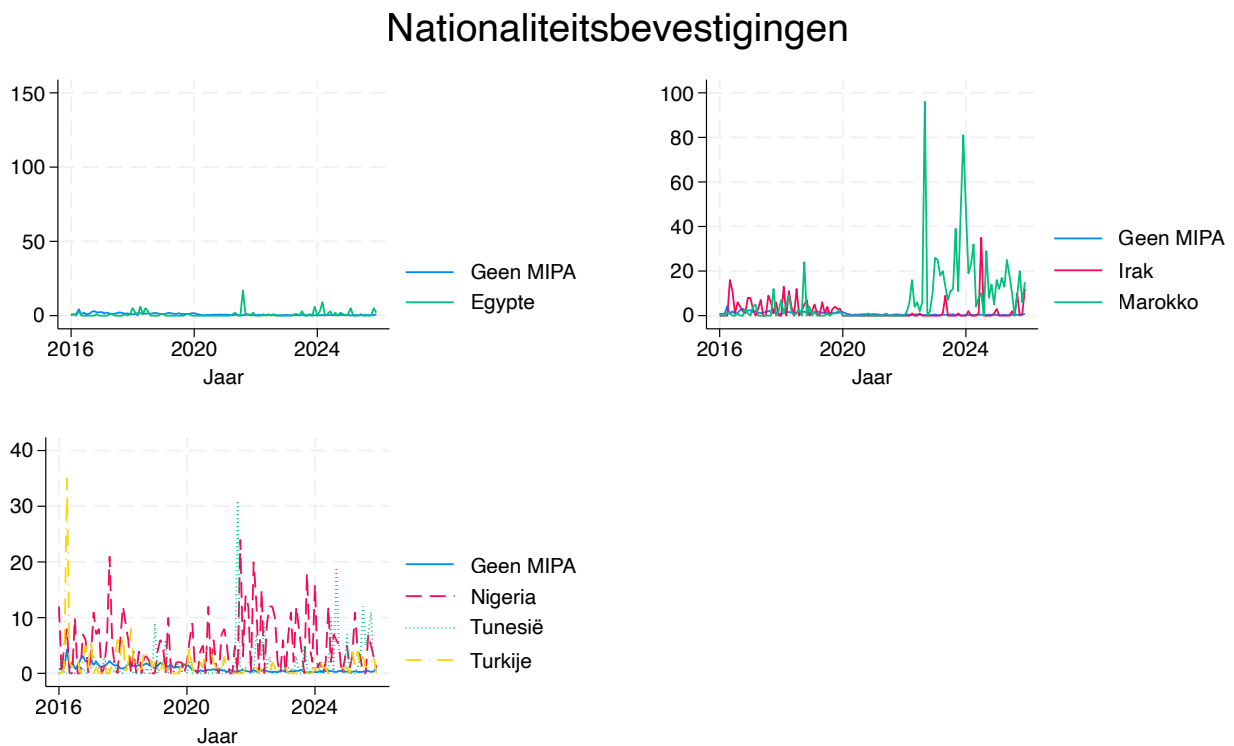

Bij de laissez-passers (figuur 3) is er na de aanvang van een migratiepartnerschap in Marokko (juni 2022) een stijging te zien. Bij Nigeria zijn ook relatief grote stijgingen te zien; de eerste stijging vindt plaats rond de aanvang van het migratiepartnerschap in mei 2023, de tweede na het afsluiten van het migratiepartnerschap. Bij de andere landen is geen grote verandering te zien. Daarnaast is te zien dat tijdens de coronapandemie het aantal afgegeven laissez-passers gemiddeld lager was dan ervoor of erna.

Figuur 3. Laissez-passers

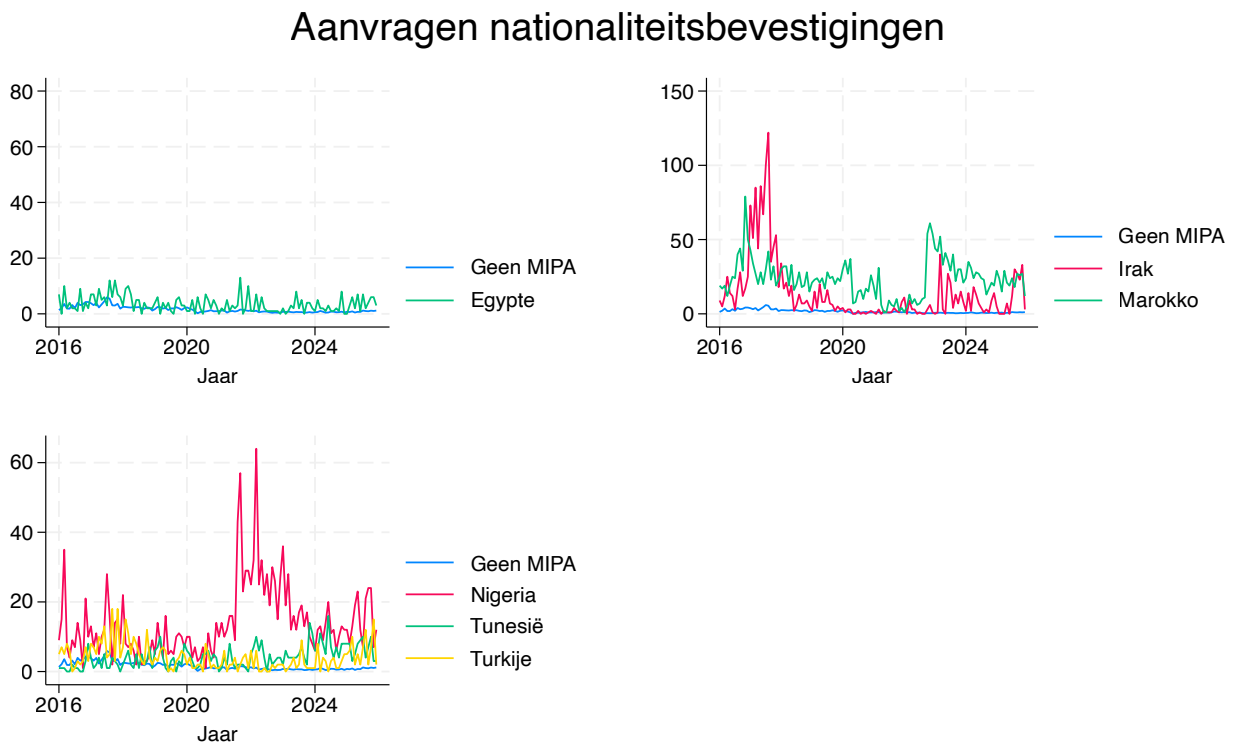
Figuur 4. Nationaliteitsbevestigingen

Bij de nationaliteitsbevestigingen (figuur 4) is er na de aanvang van een migratiepartnerschap in Marokko (juni 2022) een stijging te zien. Bij Nigeria is er sprake van een sterke toename in 2021 (dus voor de aanvang van het migratiepartnerschap) en vanaf dan een afname naar het gemiddelde van voor de coronapandemie. Bij de andere landen is geen grote verandering over tijd te zien.

Bij de aanvragen (figuur 5) is er na de aanvang van een migratiepartnerschap in Marokko (juni 2022) een stijging te zien. Bij Nigeria zijn ook relatief grote stijgingen te zien; de stijging vindt plaats voor de aanvang van het migratiepartnerschap in mei 2023, daarna neemt het aantal vragen geleidelijk af. Bij Irak is ook een stijging te zien, maar deze vindt plaats voordat het migratiepartnerschap aanvangt.

Figuur 5. Aanvragen nationaliteitsbevestigingen

Al met al zijn er slechts beperkt stijgingen zichtbaar die plaatsvinden na de aanvang van de migratiepartnerschappen. Bij de meeste landen verbeteren de *outcome* en *impact* variabelen niet. Voor Marokko is er wel een verbetering op de samenwerking te zien en neemt de gedwongen terugkeer toe. Dit effect is echter niet te onderscheiden van het effect van de Nederlandse aanpassing van de bewoording over het Marokkaanse autonomieplan voor de Westelijke Sahara. Bij gedwongen vertrek en het aantal afgeven laissez-passers is daar nog een tweede stijging te zien na de aanvang van het migratiepartnerschap.

4.2 Regressies

4.2.1 Methode

Naast de visuele analyse, worden een aantal regressiemodellen toegepast waarin de landen waarmee een migratiepartnerschap is gesloten worden vergeleken met de controlegroep. Er wordt gekeken op het niveau van land van herkomst per maand van 2016 tot en met 2025. De afhankelijke variabelen zijn gedwongen vertrok, het aantal afgegeven laissez-passers, het aantal afgegeven nationaliteitsbevestigingen, de gemiddelde doorlooptijd voor nationaliteitsbevestigingen en het aantal aanvragen voor nationaliteitsbevestigingen gedaan door Nederland.

Migratiepartnerschappen worden gemodelleerd als een binaire variabele: *MIPA* is 0 als er geen migratiepartnerschap is en 1 als er een migratiepartnerschap is.

Het onderliggende probleem dat wij proberen op te lossen door statistische methodes te gebruiken is dat een vergelijking onmogelijk is tussen wat er echt is gebeurd en wat er zou zijn gebeurd als een bepaalde interventie niet plaats had gevonden. Immers, de interventie vond wel plaats – er is *wel* een migratiepartnerschap gesloten. Wij gebruiken daarom de *extended two-way fixed effects difference-in-differences* methode, zoals voorgesteld door Wooldridge.³ Deze methode vergelijkt voor elk land met een migratiepartnerschap de verandering in de afhankelijke variabele in de periodes voor en na de start van het migratiepartnerschap met de gelijktijdige verandering in landen die op dat moment (nog) geen migratiepartnerschap hebben. Daarna berekent de methode de gemiddelde verandering op basis van al die vergelijkingen. Deze methode houdt rekening met het feit dat de migratiepartnerschappen niet tegelijkertijd begonnen, en is dus een vorm van *staggered difference-in-differences*.

Alle *difference-in-differences* modellen maken gebruik van twee trucjes om het hierboven beschreven probleem op te lossen. Ten eerste, door te kijken naar het verschil in de verandering tussen de interventie- en controlegroep, worden twee denkfouten vermeden. Zo is het verraderlijk om alleen naar het verschil tussen voor de interventie en na de interventie te kijken in de interventiegroep: dit kan immers komen door zaken die alle landen raken. In dat geval is het verschil tussen voor en na even groot voor de interventiegroep als voor de controlegroep, maar hier kom je niet achter door alleen naar de interventiegroep te kijken. Het is even verraderlijk om alleen naar het verschil tussen de controlegroep en de interventiegroep na de interventie te kijken: dat verschil bestond misschien al voor de interventie. Door te kijken naar het verschil in de verandering, worden deze twee valkuilen al vermeden. In wezen wordt er dus gecontroleerd voor alle factoren die alle landen tegelijk treffen, zoals reisbelemmeringen tijdens de coronapandemie, en voor alle factoren die stabiel zijn over tijd in een land, zoals de afstand tot Nederland.

Ten tweede, een belangrijke aanname bij *difference-in-differences* modellen is de parallele trend aanname. Dit houdt in dat de trend in de afhankelijke variabele voordat de interventie plaatsvond hetzelfde moet zijn voor de interventiegroep als voor de controlegroep. In wezen wordt er gezegd: als de interventiegroep en de controle groep voor de interventie dezelfde kant op bewegen, dan kunnen we een verschil in die trends dat ontstaat na de interventie toeschrijven aan die interventie. Als de groepen voor de interventie al verschillende kanten op bewegen, is een verschil achteraf natuurlijk lastiger toe te schrijven aan de interventie.

Er zijn verschillende andere schatters overwogen om het effect te schatten. In eerste instantie is gekeken naar Poisson-modellen. Deze modellen zijn geschikt voor een verdeling van de afhankelijke variabele waarin veel observaties nul zijn en er sprake is van overdispersie (de standaardafwijking voor alle variabelen is groter dan het gemiddelde), zoals hier het geval is. Dit in tegenstelling tot Tobit-modellen, die uitgaan van een normale verdeling die is afgekapt bij nul.⁴ De Poisson-modellen functioneerden niet goed doordat het aantal observaties per behandelde groep te klein was, wat tot een onderschatting van de standaardfouten leidde, en er landen zijn waarbij de afhankelijke variabele altijd 0 is na de ingang van een MIPA, waardoor deze landen uitgesloten worden van de regressie.

4.2.2 Visualisatie parallele trends

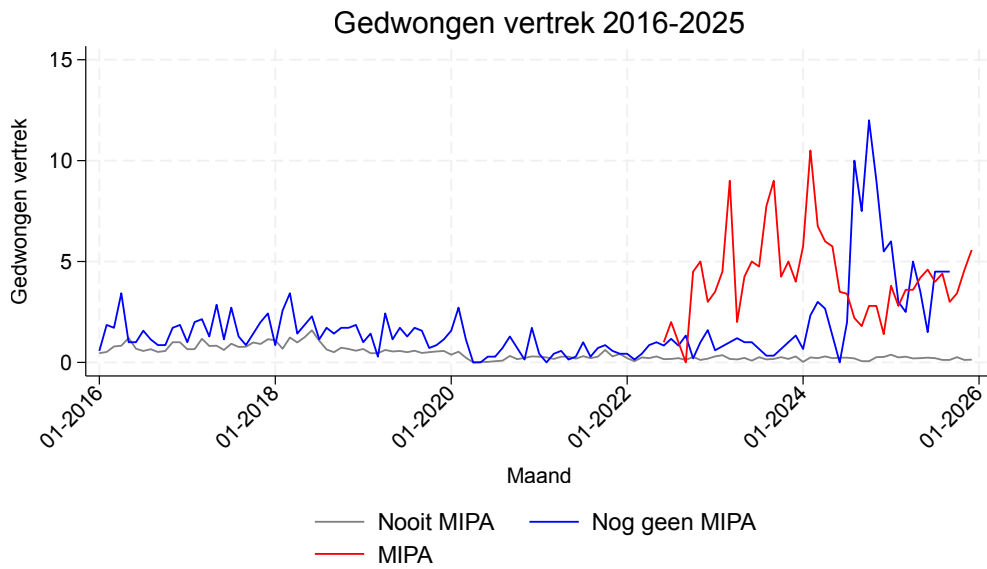
Zoals gezegd, is een van de aannames van *difference-in-differences* modellen dat de trends in de afhankelijke variabele hetzelfde zijn voor de controle- en de interventiegroep. In figuren 6 tot en met 10 wordt daarom telkens het gemiddelde per maand getoond voor drie groepen. Ten eerste voor de controlegroep. Ten tweede voor de groep waarmee nog geen migratiepartnerschap is gesloten op dat moment. Bijvoorbeeld, Marokko in januari 2020 valt hieronder, omdat het migratiepartnerschap pas in juni 2022 begon. Ten derde voor de groep die al behandeld is.

3 Wooldridge, J.M. Two-way fixed effects, the two-way Mundlak regression, and difference-in-differences estimators. *Empir Econ* 69, 2545–2587 (2025).

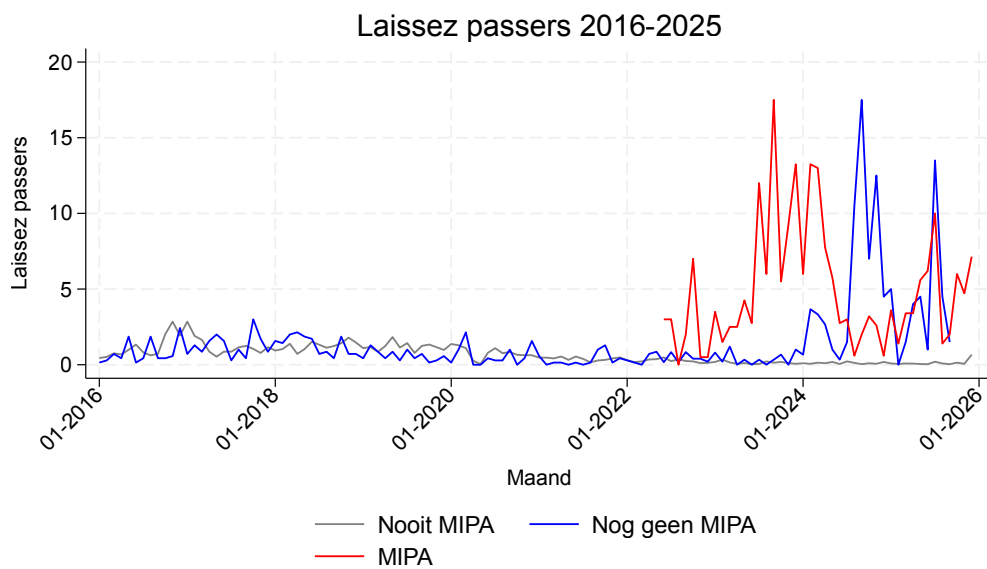
4 Brown, J. E., & Dunn, P. K. (2011). Comparisons of Tobit, Linear, and Poisson-Gamma Regression Models: An Application of Time Use Data: An Application of Time Use Data. *Sociological Methods & Research*, 40(3), 511–535. <https://doi.org/10.1177/0049124111415370> (Original work published 2011).

Bijvoorbeeld, Marokko in januari 2023 valt hieronder, omdat het migratiepartnerschap in juni 2022 begon. Deze grafieken laten zien dat voor de meeste afhankelijke variabelen een parallelle trend is, met uitzondering van de doorlooptijd en het aantal aanvragen. Dit laatste is een beperking van het model.

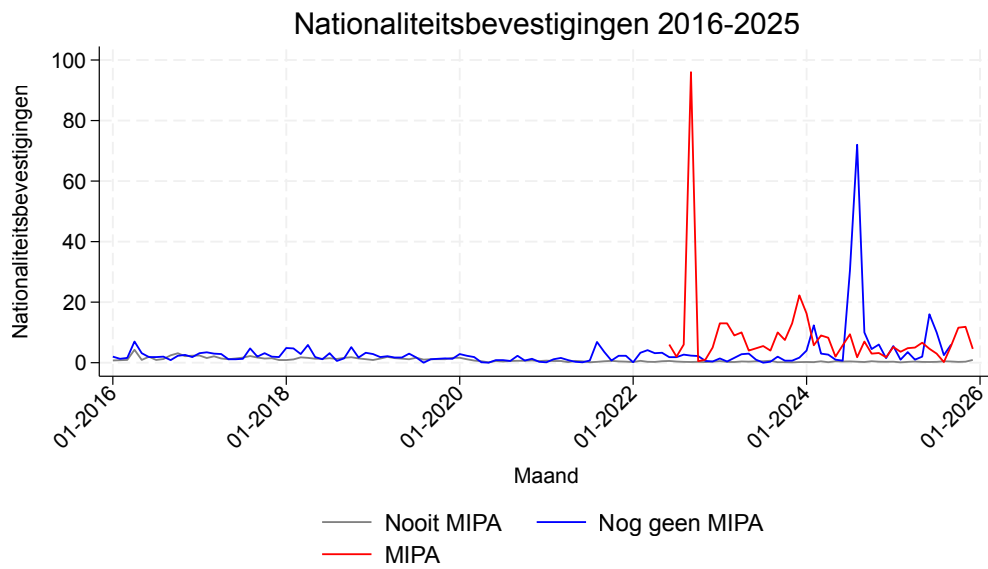
Figuur 6. Gedwongen vertrek

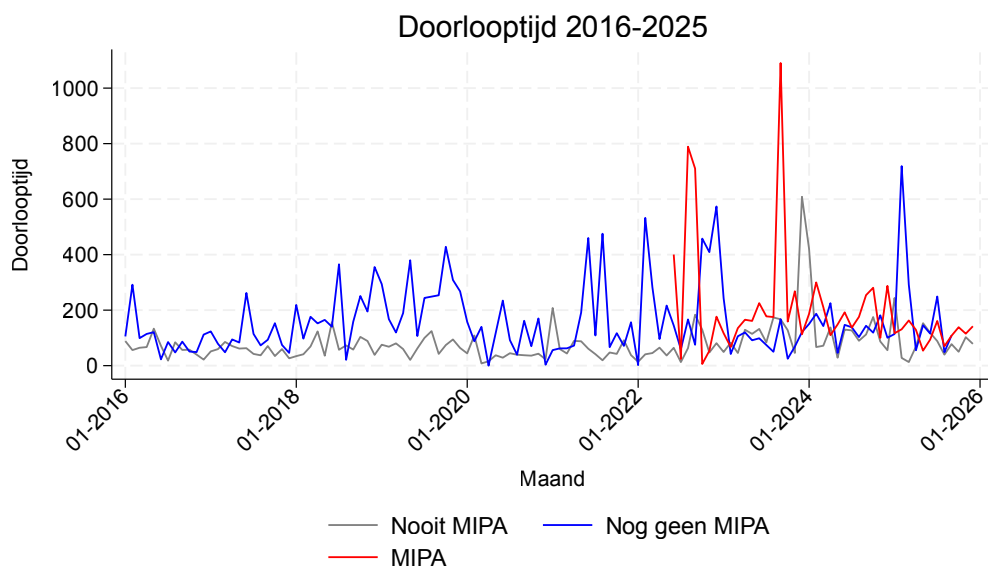
Figuur 7. Laissez-passers

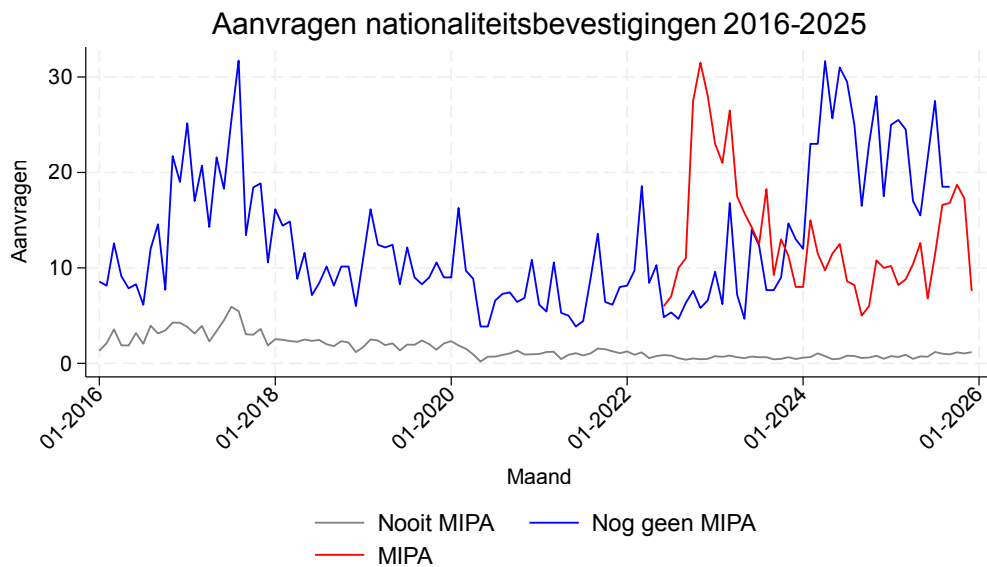
Figuur 8. Nationaliteitsbevestigingen

Figuur 9. Doorlooptijd

Figuur 10. Aanvragen nationaliteitsbevestigingen

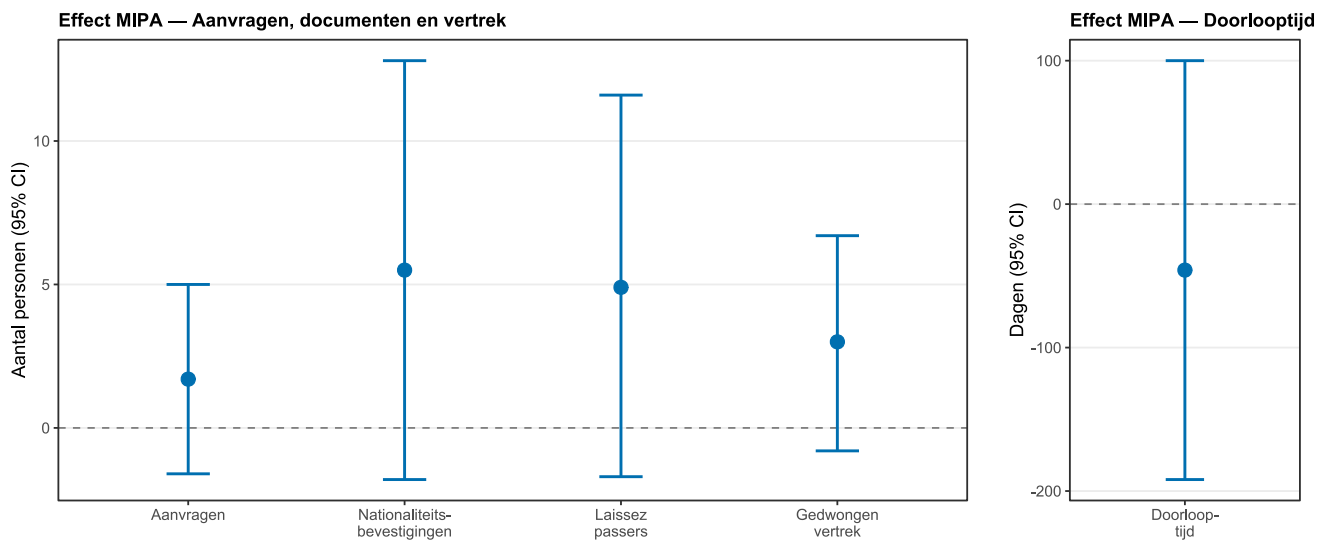

4.2.3 Resultaat regressie

Figuur 11 visualiseert de regressieresultaten voor de extended *two-way fixed effects difference-in-differences* modellen. De blauwe bolletjes geven het geschatte gemiddelde effect weer op de afhankelijke variabele van een toename van 1 in de onafhankelijke variabele. Bijvoorbeeld, een 2 betekent dat de afhankelijke variabele met twee eenheden toeneemt door een toename van 1 in de onafhankelijke variabele. De verticale blauwe balken geven de 95% betrouwbaarheidsintervallen weer. De resultaten zijn statistisch significant wanneer de betrouwbaarheidsinterval niet met de nullijn overlapt. Het model geeft dan aan dat we voldoende vertrouwen kunnen hebben dat het werkelijke effect niet nul is.⁵ Hoewel de coëfficiënten van de andere variabelen niet statistisch significant zijn, staan zij wel in de verwachte richting. Het model schat namelijk een stijging van het maandelijkse aantal aanvragen (+1,7), nationaliteitsbevestigingen (+5,5), laissez-passers (+4,9) en gedwongen vertrek (+3,0 personen) en een daling van de doorlooptijd (-46 dagen). We kunnen echter niet met voldoende zekerheid uitsluiten dat deze geschatte effecten op toeval berusten.

⁵ Om precies te zijn: als de nulhypothese ('er is geen effect') waar is, dan is volgens het gebruikte statistische model de kans kleiner dan 1 op 20 om een coëfficiënt te observeren die minstens zo extreem is als deze.

Figuur 11. Gemiddeld effect migratiepartnerschap

- 1) Berekend met `xthdidregress` in Stata.
- 2) 95% betrouwbaarheidsintervallen, berekend op basis van geclusterde standaardfouten.

Tabel 2 geeft de regressieresultaten weer. Hierin is ook per land te zien in hoeverre de afhankelijke variabele veranderde na het begin van een migratiepartnerschap. Dit is puur ter illustratie van welke landen een grote rol spelen in de schatting van het gemiddelde effect en welke juist niet. De interpretatie hiervan is *niet* causaal, omdat *difference-in-differences* niet gemaakt is om een causaal effect per land te schatten en de schatting per land door het kleine aantal observaties foutgevoelig is. In sommige landen stijgt de gedwongen terugkeer, het aantal afgegeven laissez-passers en nationaliteitsbevestigingen na het begin van een migratiepartnerschap, vooral in Marokko. In Marokko is dit effect echter niet te onderscheiden van het effect van de aanpassing van de Nederlandse bewoording over het Marokkaanse autonomieplan voor de Westelijke Sahara.

Tabel 2. Effect migratiepartnerschappen⁶

Effect algemeen					
	(1) Gedwongen vertrek	(2) Laissez passers	(3) Nationaliteits- bevestigingen	(4) Doorlooptijd	(5) Aanvragen
MIPA	3,0 [-0,8 6,7]	4,9 [-1,7 11,6]	5,5 [-1,8 12,8]	-46 [-192 100]	1,7 [-1,6 5,0]

⁶ De in de tabel genoemde partnerschapslanden zijn geen exhaustieve lijst van partnerschapslanden die in het model zijn opgenomen.

Effect per land

	(1) Gedwongen vertrek	(2) Laissez passers	(3) Nationaliteits- bevestigingen	(4) Doorlooptijd	(5) Aanvragen
Marokko (06-2022)	9,3* [8,8 9,8]	16,1* [15,5 16,7]	17,5* [16,9 18,1]	-197* [-228 -166]	7,1* [6,1 8,0]
Turkije (10-2022)	0,5 [-0,0 1,0]	-0,8* [-1,4 -0,3]	-0,4 [-1,0 0,2]	59* [8 109]	0,3 [-0,6 1,2]
Egypte (05-2023)	0,4 [-0,1 0,9]	1,0* [0,4 1,5]	1,3* [0,8 1,9]	-78* [-117 -38]	0,5 [-0,5 1,4]
Nigeria (05-2023)	1,4* [0,9 1,9]	2,3* [1,8 2,8]	0,4 [-0,1 1,0]	97* [63 131]	0,4 [-0,4 1,2]
Irak (07-2024)	-0,3 [-0,8 0,1]	1,5* [0,9 2,0]	2,1* [1,5 2,6]	-51* [-95 -7]	-4,3* [-5,1 -3,4]
Tunesië (10-2025)	0,9* [0,5 1,2]	1,1* [0,5 1,8]	3,6* [3,0 4,3]	-5 [-42 32]	1,7* [0,8 2,6]
N	10.320	10.320	10.320	2.000	10.320

1. *Extended two-way-fixed effects difference-in-differences* modellen, berekend met `xthdidregress` in Stata.
2. Tussen haakjes staan de 95% betrouwbaarheidsintervallen.
3. * $p < 0,05$, geclusterde standaardfouten.

4.2.4 Robuustheid

Aangezien de statistiek rond *staggered difference-in-differences* nog volop in ontwikkeling is, is er nog geen standaard model.⁷ In Appendix 2 gebruiken wij daarom als robuustheidstest de *doubly robust staggered difference-in-differences* methode zoals voorgesteld door Callaway en Sant'Anna om het effect van de migratiepartnerschappen op afhankelijke variabelen te schatten.⁸ De conclusies verschillen niet met tabel 2. In Appendix 3 worden traditionele *two-way fixed effects difference-in-differences* modellen gepresenteerd, aangezien deze modellen tot voor kort de standaard waren. De conclusies verschillen wederom niet met tabel 2.

Wij houden hier het gedwongen vertrek aan als de belangrijkste graadmeter voor het succes van de migratiepartnerschappen. Wij hebben echter overwogen ook te kijken naar het aantal personen dat aantoonbaar vertrok. Hoewel het beleid geen onderscheid maakt tussen gedwongen vertrek of aantoonbaar vertrek, is aantoonbaar vertrek een minder betrouwbare graadmeter voor het succes van het beleid. Aantoonbaar vertrek omvat namelijk personen die terugkeren om verschillende redenen, die te vaak losstaan van het Nederlandse beleid op terugkeer, bijvoorbeeld een verbeterde politieke of economische situatie in het land van herkomst. De kracht van de analyse die hier is gebruikt, is juist dat het gedwongen vertrek gekoppeld is aan het administratieve proces dat voorafgaat aan die terugkeer. Zoals gezegd, is het waarschijnlijker dat er meer gedwongen vertrek plaatsvindt door een migratiepartnerschap als de indicatoren voor samenwerking ook zijn verbeterd. Andersom is bij gebrek aan verbeterde indicatoren voor samenwerking een stijging in het gedwongen vertrek niet goed toe te schrijven aan die samenwerking. Daarom is gekozen in de hoofdttekst alleen te rapporteren over het gedwongen vertrek. In Appendix 4 wordt omwille van de transparantie ook over het aantoonbaar vertrek gerapporteerd.

7 Cameron, C. A., J.B. Gelbach, and D.L. Miller. 2008. Bootstrap-based improvements for inference with clustered errors. *The Review of Economics and Statistics* 90: 417–427.

8 Callaway, Brantly, and Pedro H. C. Sant'Anna. 2021. "Difference-in-Differences with Multiple Time Periods." *Journal of Econometrics* 225 (2): 200–230.

Conclusie

Deze analyse heeft ten eerste gekeken naar het effect van de migratiepartnerschappen op het aantal personen dat gedwongen vertrok, als belangrijkste graadmeter van het succes van het terugkeerbeleid. Daarnaast is ook gekeken naar het effect op het aantal aanvragen voor nationaliteitsbevestigingen, de doorlooptijd van nationaliteitsbevestigingen, het aantal afgegeven nationaliteitsbevestigingen en het aantal afgegeven laissez-passers. Deze variabelen representeren de mate waarin de migratiepartnerschappen leidden tot betere samenwerking op terugkeer. Op deze manier is te zien of betere samenwerking inderdaad tot meer terugkeer leidt.

Om het effect van de migratiepartnerschappen op deze variabelen te schatten, is er gebruik gemaakt van verschillende soorten *difference-in-differences* modellen. Deze methode vergelijkt de ontwikkeling in landen met een migratiepartnerschap met die in landen zonder partnerschap, vóór en na de start van het partnerschap. De gebruikte data lopen van 2016 tot en met 2025. In lijn met de recente ontwikkelingen in de econometrie, is er gebruik gemaakt van *staggered difference-in-differences* modellen, die rekening houden met het feit dat de migratiepartnerschappen niet op hetzelfde moment begonnen.

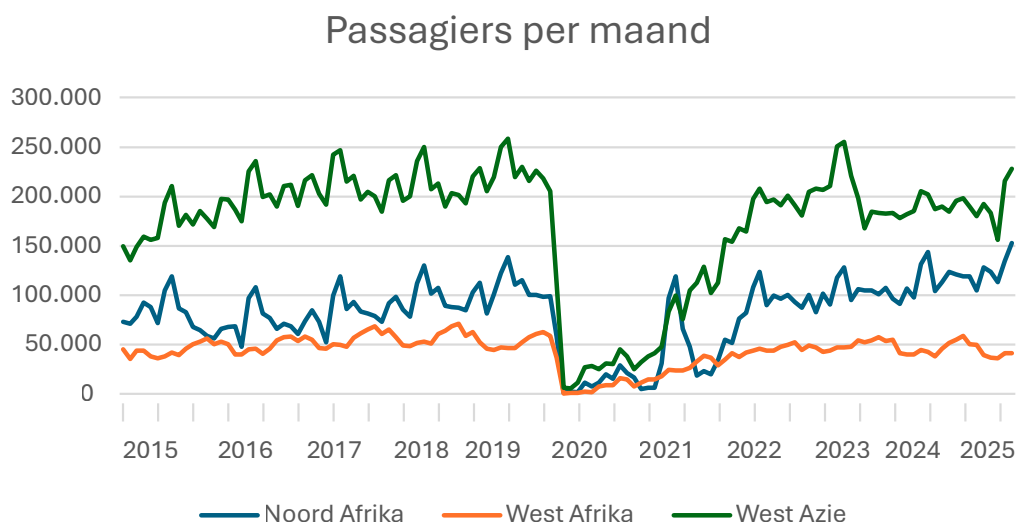
Gemiddeld over de migratiepartnerschappen is er geen effect op de ontwikkelingen gerelateerd aan de samenwerking of aan de gedwongen terugkeer. Dit effect is zeer robuust voor het gebruik van verschillende *difference-in-differences* modellen en verschillende standaardfouten. Marokko is het enige land waarin sprake lijkt van een sterk positief effect op de terugkeer en de samenwerking nadat het migratiepartnerschap aanvangt. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat *difference-in-differences* niet is gebouwd om causaliteit in één specifiek geval te identificeren, en ook de aangepaste bewoording over het Marokkaanse autonomieplan voor de Westelijke Sahara een effect kan hebben gehad. De aanvullende analyse in het hoofdrapport is daarom van belang om deze correlatie te duiden.

Appendix

Appendix 1. Corona

De duur van de coronapandemie is gemeten op basis van het aantal passagiers dat van een Nederlandse luchthaven vertrok met als bestemming Noord Afrika, West Afrika of West Azië of dat aankwam op een Nederlandse luchthaven vanuit deze regio's. Hierbij is te zien dat vanaf juni 2022 het aantal passagiers op een nieuw post-covid niveau komt en blijft.

Figuur A1. Passagiers per maand

Appendix 2. Doubly robust staggered difference-in-differences

Tabel A1. Effect migratiepartnerschappen doubly robust staggered difference-in-differences⁹

Effect algemeen						
	(1) Aantoonbaar vertrek	(2) Gedwongen vertrek	(3) Laissez passers	(4) Nationaliteits- bevestigingen	(5) Doorlooptijd	(6) Aanvragen
MIPA	7,1* [1,1 13,0]	2,1 [-2,4 6,6]	4,2 [-2,5 10,9]	3,0 [-5,5 11,4]	-140 [-545 264]	5,0 [-4,3 14,2]
Effect per land						
	(1) Aantoonbaar vertrek	(2) Gedwongen vertrek	(3) Laissez passers	(4) Nationaliteits- bevestigingen	(5) Doorlooptijd	(6) Aanvragen
Marokko (06-2022)	9,8* [8,8 10,7]	8,2* [7,9 8,5]	13,2* [12,9 13,5]	14,5* [13,3 15,7]	-572* [-626 -520]	17,4* [16,8 17,9]
Turkije (10-2022)	16,4* [14,0 18,8]	0,48 [0,3 0,7]	-0,6* [-0,8 -0,3]	-1,4* [-2,4 -0,4]	175 [-302 653]	0,8 [-0,0 1,7]
Egypte (05-2023)	3,8* [2,7 4,8]	0,6* [0,5 0,7]	0,4* [0,2 0,6]	0,4 [-0,1 0,8]	11 [-149 171]	-0,2 [-0,8 0,4]
Nigeria (05-2023)	1,5* [0,6 2,5]	-1,4* [-1,5 -1,3]	2,7* [2,7 2,8]	-6,3* [-6,6 -5,9]	-30 [-183 122]	1,3* [0,0 1,8]
Irak (07-2024)	-3,5* [-5,3 -1,8]	-0,1 [-0,4 0,2]	0,8* [0,5 1,1]	2,4* [0,6 4,1]	192* [84 300]	2,6* [1,6 3,7]
Tunesië (10-2025)	0,35 [-0,9 1,6]	-3,7* [-3,9 -3,6]	0,1 [-0,6 0,7]	-2,1* [-2,9 -1,4]	-6 [-91 78]	-1,9* [-2,7 -1,0]
N	10.320	10.320	10.320	10.320	2.000	10.320

1. Tussen haakjes staan de 95% betrouwbaarheidsintervallen, berekend met de *multiplier bootstrap* methode.¹⁰
2. * $p < 0,05$
3. Berekend met het DiD R-pakket.

⁹ De in de tabel genoemde partnerschapslanden zijn geen exhaustieve lijst van partnerschapslanden die in het model zijn opgenomen.

¹⁰ Cameron, C. A., J.B. Gelbach, and D.L. Miller. 2008. Bootstrap-based improvements for inference with clustered errors. *The Review of Economics and Statistics* 90: 417–427.

Appendix 3. TWFE difference-in-differences

Tabel A2. Effect migratiepartnerschappen TWFE difference-in-differences

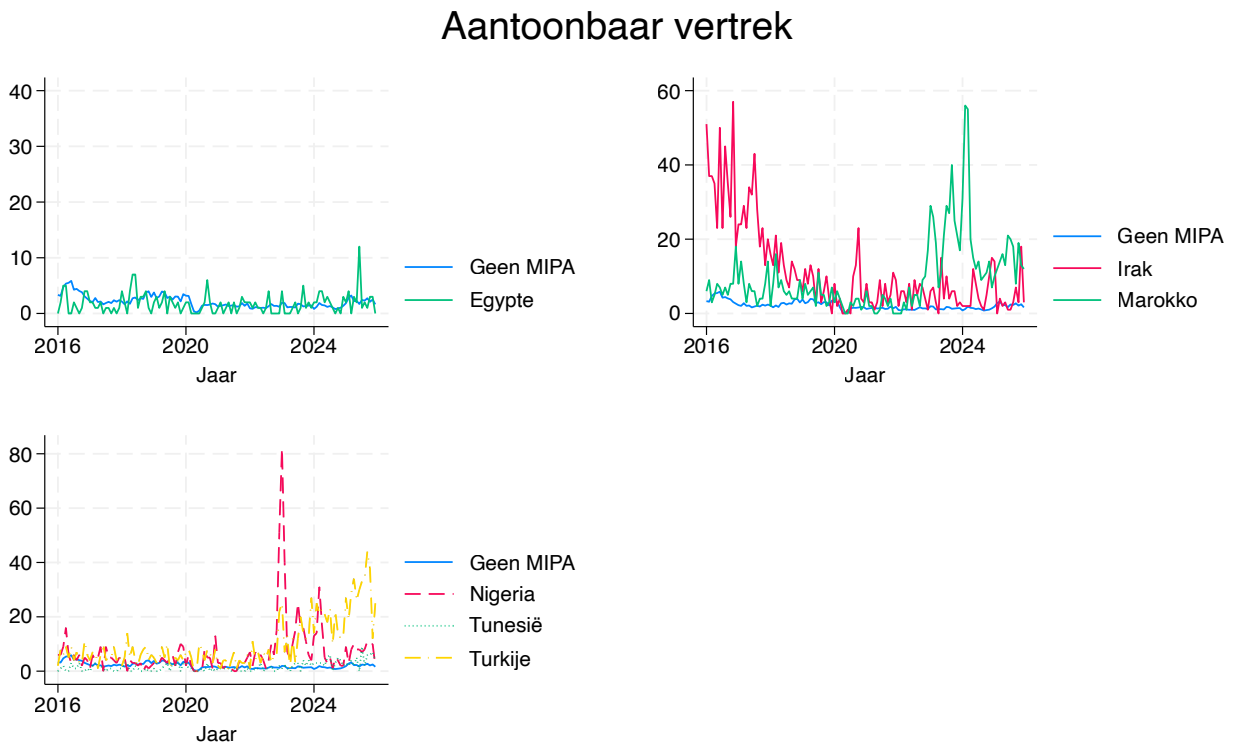
	(1) Aantoonbaar vertrek	(2) Gedwongen vertrek	(3) Laissez passers	(4) Nationaliteits- bevestigingen	(5) Doorlooptijd	(6) Aanvragen
MiPa	6,7* (3,2)	2,8 (1,7)	4,7 (3,0)	5,3 (3,4)	-18,2 (59,7)	1,5 (1,5)
N	10.320	10.320	10.320	10.320	1.992	10.320

1. Standaardfouten tussen haakjes, *two way clustered* standaardfouten in kolommen 1 tot en met 5, Driscoll-Kraay standaardfout in kolom 6 wegens berekeningsprobleem bij de *two way clustered* standaardfout.
2. + $p < 0.10$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

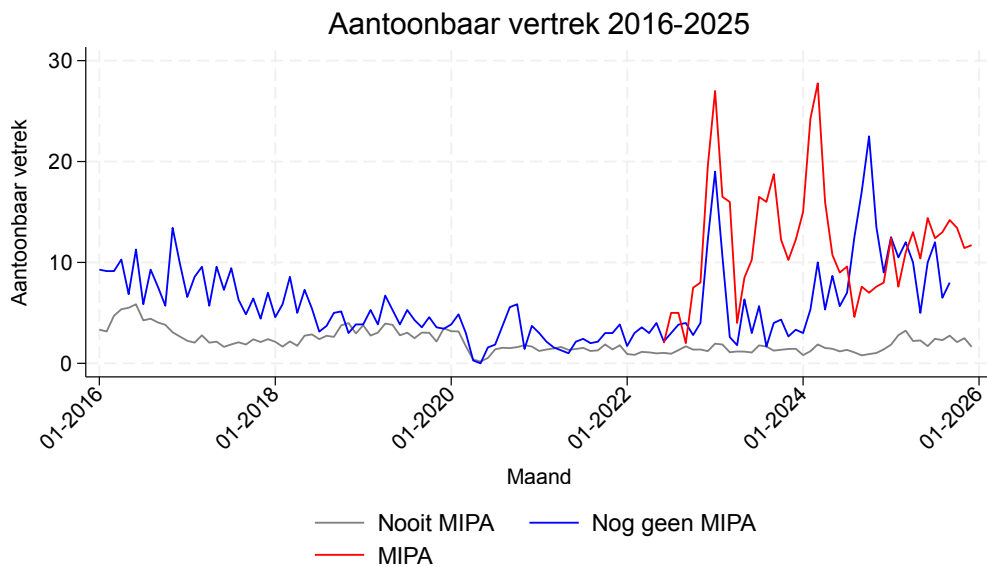
Appendix 4. Aantoonbaar vertrek

Zoals gezegd, is ook overwogen om naar het effect van de migratiepartnerschappen op het aantoonbaar vertrek te kijken. Dit is niet gedaan in de hoofdtekst, omdat de data over aantoonbaar vertrek te veel personen bevatten waarbij het vertrek causaal niet te koppelen is aan een migratiepartnerschap. Voor de transparantie wordt de analyse hier wel gepresenteerd.

Figuur A2. Aantoonbaar vertrek

Figuur A3. Aantoonbaar vertrek

Tabel A3 laat de beschrijvende statistieken zien. Figuur A2 laat zien is er na de aanvang van een migratiepartnerschap in Marokko (juni 2022) en Turkije (oktober 2022) een stijging te zien in het aantoonbaar vertrek. Bij Nigeria zijn ook relatief grote stijgingen te zien. In het geval van Nigeria vindt deze stijging plaats voor de aanvang van het migratiepartnerschap in mei 2023. Bij de andere landen is geen grote verandering over tijd te zien. Daarnaast is te zien dat tijdens de coronapandemie het aantoonbaar vertrek gemiddeld lager was dan ervoor of erna. Figuur A3 laat zien dat er sprake is van een parallelle trend voor de aanvang van de migratiepartnerschappen, zodat aan een van de voorwaarden voor *difference-in-differences* modellen wordt voldaan.

Tabel A3. Beschrijvende statistieken

Variabele	Observaties	Gemiddelde	Std. Afw.	Min.	Max.	%0	#Landen
Aantoonbaar vertrek	10.320	2,5	8,8	0	179	63,7	86

Tabel A4. Effect migratiepartnerschappen¹¹

Effect algemeen	
	(1) Aantoonbaar vertrek
MIPA	7,3* [0,9 13,6]
Effect per land	
	(1) Aantoonbaar vertrek
Marokko (06-2022)	13,2* [11,6 14,7]
Turkije (10-2022)	14,7* [13,2 16,3]
Egypte (05-2023)	1,1 [-0,4 2,7]
Nigeria (05-2023)	3,9* [2,3 5,4]
Irak (07-2024)	-7,1* [-9,0 -5,2]
Tunesië (10-2025)	4,2* [2,1 6,2]
N	10.320

1. *Extended two-way-fixed effects difference-in-differences* modellen, berekend met `xthdidregress` in Stata.
2. Tussen haakjes staan de 95% betrouwbaarheidsintervallen.
3. * $p < 0,05$, geclusterde standaardfouten.

Tabel A4 laat het geschatte effect van de migratiepartnerschappen op het aantoonbaar vertrek zien. Deze zou met 7 personen per maand toenemen door het sluiten van een migratiepartnerschap, en dit effect is statistisch significant ($p < 0,05$). De resultaten per land laten zien dat deze geschatte stijging in het aantoonbaar vertrek vooral is toe te schrijven aan Marokko en Turkije. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat dit geschatte effect in belangrijke mate wordt veroorzaakt door de terugkeer naar Turkije. Echter, de indicatoren voor samenwerking met Turkije verbeterden niet en de gedwongen terugkeer naar Turkije nam niet toe. Ook uit het kwalitatieve onderzoek in het hoofdrapport blijkt dat de samenwerking met Turkije niet gefocust was op terugkeer.

¹¹ De in de tabel genoemde partnerschapslanden zijn geen exhaustieve lijst van partnerschapslanden die in het model zijn opgenomen.